

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет психології

Кафедра психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія Віктимності

Освітня програма Психологія

Спеціальність 053 Психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психологія віктимності
Викладач (-і)	Кандидат психологічних наук Опанасюк Ірина Василівна
Контактний телефон викладача	0663329874
Е-mail викладача	iryna.opanasiuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=118&id_cou=1253
Консультації	кожний 3-й четвер місяця
2. Анотація до курсу	
<p>Місце навчальної дисципліни «Психологія віктимності» визначається фундаментальною роллю для майбутніх психологів знань, вмінь та навичок з організації психологічної діагностики та корекції осіб з віктимною поведінкою; важливістю здійснення заходів з питань профілактики та корекції віктимної поведінки. Дисципліна поєднує теоретичні та прикладні аспекти таких галузей знань як «Загальна психологія», «Патопсихологія», «Психодіагностика», «Вікова психологія», «Соціальна психологія» та ін.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: формування у студентів знань щодо змісту та видів віктимної поведінки, психологічних чинників і психологічних особливостей поведінки жертви, корекції віктимної поведінки особистості.</p> <p>Цілі: формування уявлень про психологічні та патологічні особливості особистості схильної до віктимної поведінки; формування знань про психологію осіб з віктимною спрямованістю поведінки, про соціально-психологічні явища які провокують поведінку жертви; вдосконалення практичних навичок використання психологічних методів діагностики та корекції особистості схильної до віктимної поведінки; розвиток умінь по використанню психологічних методів прогнозування та корекції віктимної поведінки.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Загальні компетентності:</p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним,</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу.</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та</p>	

морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись.

ЗК12. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності

Фахові компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків віктимної особистості.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження віктимної поведінки.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) особам з віктимною поведінкою.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту населення.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної допомоги.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

5. Організація навчання курсу						
Обсяг курсу						
Вид заняття			Загальна кількість годин			
лекції			12/4			
семінарські заняття / практичні / лабораторні			18/2			
самостійна робота			60/84			
Ознаки курсу						
Семестр		Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / вибірковий	
7- й семестр		053 Психологія	4 курс		Вибірковий	
Тематика курсу						
Тема, план	Форма заняття	Література		Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
ТЕМА 1. Загальна характеристика віктимної поведінки ПЛАН 1. Поняття про віктимну поведінку. Історія становлення віктимології.. 2. Види віктимної поведінки.. 3. Форми прояву та етапи розвитку віктимної поведінки	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.		Скласти таблицю «Порівняння понять: нормальна, аномальна, девіантна, віктимна поведінка особистості» - підготувати реферат, наукове повідомлення 10/14	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	2 тиждень

<p>ТЕМА 2. Соціальні та індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки особистості ПЛАН 1. Соціальні чинники віктимізації особистості. 2. Індивідуально-психологічні чинники віктимності особистості. 3. Неадекватна самооцінка і рівень домагань, агресивність, протиправні ціннісні орієнтації як причини віктимної поведінки.</p>	<p>Лекція, семінарське заняття</p>	<p>1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.</p>	<p>Проаналізувати підходи до розуміння віктимної поведінки (психоаналітичний, гуманістичний, біхевіористичний тощо). підготувати реферат,наукове повідомлення 10/14</p>	<p>Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б</p>	<p>4 тиждень</p>
<p>ТЕМА 3. Роль сім'ї у становленні особистості з віктимною поведінкою ПЛАН 1. Передумови формування віктимної поведінки у дошкільному віці. 2. Стил сімейного виховання, що сприяють формуванню віктимної поведінки.. 3. Вплив насильства в</p>	<p>Лекція, семінарське заняття</p>	<p>1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. М. : Сфера, 2003. 160 с. 3.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.</p>	<p>здійснити аналіз підготувати реферат, наукове повідомлення 10/14</p>	<p>Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б</p>	<p>6 тиждень</p>

сім'ї на формування віктимної поведінки.					
<p>ТЕМА 4. Статеві та вікові аспекти віктимної поведінки особистості</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Вікові особливості становлення особистості підлітка і їх вплив на формування віктимної поведінки..</p> <p>2. Психологічні особливості формування віктимної поведінки в процесі соціалізації особистості.</p> <p>3. Міжособистісна залежність як прояв віктимної поведінки особистості.</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с.</p> <p>2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с.</p> <p>3.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.</p> <p>4.Підласий І.П., О.В. Шарапова Корекція девіантної поведінки молодших школярів :експерим. мат-ли. Черкаси:ЧДГУ, 2002. – 44 с.</p> <p>5.Говорун Т.В., Кікінеджи О.А. Гендерна психологія. – К. : Либідь, 2003.</p>	підготувати реферат, наукове повідомлення	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	8 тиждень
<p>ТЕМА 5. Психологічна діагностика особистості, схильної до віктимної поведінки</p> <p>ПЛАН</p> <p>1. Принципи психологічної діагностики віктимної поведінки.</p> <p>2. Стадії діагностики осіб</p>	Лекція, семінарське заняття	<p>1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с.</p> <p>2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с.</p> <p>3.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.</p>	здійснити підбір методик, за допомогою яких можна визначити депресивні стани особистості, фрустрацію, дезадаптацію, схильність до віктимної поведінки тощо	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	10 тиждень

з віктимною поведінкою 3. Методи психологічної діагностики віктимної поведінки		4.Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу - Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями (уклад. Н.М. Апетит. Чернівці : Рута, 2000. 41 с.	10/14		
ТЕМА 6. Психологічні умови профілактики та корекції віктимної поведінки ПЛАН 1. Особливості роботи практичного психолога з жертвами насилля. 2. Психологічні основи профілактики і корекції віктимної поведінки особистості. 3. Основні напрями, види та принципи профілактики віктимної поведінки особистості.	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с. 4.Туляков В. Віктимологія (соціальні та кримінологічні проблеми). Одеса: Юрид. літ., 2000. 336 с.	підготувати реферат, наукове повідомлення визначте загальні та специфічні способи, прийоми, принципи психологічної допомоги віктимним особистостям 10 /14	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	12 тиждень
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	У результаті засвоєння дисципліни «Психологія віктимності» студент може набрати максимально 100 балів. T1, T2, T3, T4 Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б Тести – 10 б T5, T6, T7, T8, T9				

Усні відповіді - 5 б
Реферат, письмові повідомлення -15б
Презентація, тренінгове заняття-15б
Контрольна робота–10б
Тести – 10 б
Сумарна кількість – 100 балів.

Критерії оцінювання знань студентів:

В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Психологія віктимності» закладено такі критерії:

- 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни;
- 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність засадничим основам курсу;
- 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні та вміння його вербалізувати;
- 4) вміння творчо мислити, інтерпретувати своє бачення і розуміння поставлених завдань («побічний продукт») діяльності

Відтак, оцінка «**відмінно**» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем віктимності, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. Притім, знання мають бути осмисленими, що виявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до виконання завдань не лише у форматі репродукції, а й з елементами креативності.

Оцінка «**добре**» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з дисципліни «Психологія віктимності», які передбачені навчальною програмою. Притім, знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди).

Оцінка «**задовільно**» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з дисципліни «Психологія віктимності», які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються.

Оцінка «**незадовільно**» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем з дисципліни «Психологія віктимності», або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.

Вимоги до письмової роботи	<p>Перед написанням письмової роботи у форматі тестів, контрольної роботи, самоаналізу тощо студенти отримують завдання та посилання на навчально-методичну й наукову літературу для самостійної підготовки.</p> <p>Виконання індивідуальних завдань покликане розвивати самостійність навчальної діяльності, мисленнєві операції в опрацюванні навчального матеріалу (аналіз, порівняння, конкретизація, узагальнення, класифікація, синтез тощо), а також творчі здібності, комунікативний потенціал, здатність до самоорганізації, що виявляється у спроможності репрезентувати опрацьований матеріал.</p>
Семінарські заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика віктимної поведінки 2. Соціальні та індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки особистості 3. Роль сім'ї у становленні особистості з віктимною поведінкою 4. Статеві та вікові аспекти віктимної поведінки особистості 5. Психологічна діагностика особистості, схильної до віктимної поведінки 6. Психологічні умови профілактики та корекції віктимної поведінки
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль у формі заліку здійснюється на основі оцінювання рівня досягнення програмних результатів студентами і зарахування всіх виконаних ними завдань. Для цього отримані бали сумуються, а їх кількість повинна бути не меншою, ніж 50 балів.</p>

7. Політика курсу

Політика курсу «Психологія віктимності» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань внаслідок серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, які слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат, виконати творчу роботу, виконати тестові завдання). У випадку невиконання студентами вищезначених вимог, запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю (у разі якщо він не відпрацює пропущені заняття і не виконає обов'язкову навчальну програму). Якщо студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне вивчення навчальної дисципліни.

Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

А) за джерелом інформації:

- словесні: лекція (традиційна, міні, проблемна, лекція-пресконференція) із застосуванням інноваційних технологій, бесіда, семінари, доповіді.
- наочні: ілюстрація, зображення, спостереження.
- практичні (техніки).

Б) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: аналітичні, синтетичні, пошукові, репродуктивні.

В) за ступенем самостійності мислення: дослідницькі, пошукові.

Г) за ступенем керування навчальною діяльністю: під супроводом викладача, самостійна робота студента з літературою.

Методи стимулювання мотивації до навчальної діяльності:

А) методи стимулювання мотивації до навчальної діяльності: створення завдань з пізнавальною метою, дискусії, пошук аналогій.

Навчально-методичний інструментарій

- Лекції;
- Навчальні підручники;
- Робоча навчальна програма;
- Тестові завдання для визначення навчальних умінь студентів;
- Засоби підсумкового аналізу.

8. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с.
1. Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. :Наук. світ, 2009. 152 с.
2. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.
3. Підласий І.П., О.В. Шарапова Корекція девіантної поведінки молодших школярів :експерим. мат-ли. Черкаси:ЧДГУ, 2002. 44 с.

Додаткова

1. Говорун Т.В., Кікінеджи О.А. Гендерна психологія. К. : Либідь, 2003.
2. Дроздов О.Ю. Проблеми агресивної поведінки особистості : навч. посіб. Сок.Чернігів : ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2000. 156 с.
3. Козубовська І.В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування. Ужгород :Патент, 1998. 195 с.
4. Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу - Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями (уклад. Н.М. Апетит. Чернівці : Рута, 2000. 41 с.
5. Туляков В. Віктимологія (соціальні та кримінологічні проблеми). Одеса: Юрид. літ., 2000. 336 с.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра загальної та клінічної психології (каб.), вул. Шевченка, 57, факультет психології, veronica.shkrabiuk@pnu.edu.ua
Розробники силабусу	Шкраб'юк Вероніка Степанівна; Опанасюк Ірина Василівна
Викладач (і)	Опанасюк Ірина Василівна

	Опанасюк Ірина Василівна
Контактна інформація викладача	iryna.opanasiuk@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p><u>Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»</u></p> <p><u>Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково- дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».</u></p> <p><u>Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».</u></p> <p><u>Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.</u></p> <p><u>Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.</u></p> <p><u>Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності”.</u></p>
Пропуски занять (відпрацювання)	<p>Згідно з «<u>Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора від 26 листопада 2020 р. № 799; із внесеними змінами наказом від 6 квітня 2021 р. № 212)</u>», до підсумкового контрольного випробування допускаються студенти, що прослухали лекційний курс, взяли участь у практичних заняттях, виконали всі письмові завдання (тестування, завдання для самостійної роботи тощо) та написали контрольну (модульну) роботу.</p> <p>У разі відсутності студента з поважних причин при написанні контрольної (модульної) роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи. При неявці студента у зазначений термін без поважних причин кількість балів з модуля дорівнює «0» (нуль).</p> <p>Допускається, як виняток, з дозволу завідувача кафедри одноразове виконання</p>

	<p>студентом додаткових видів робіт з курсу (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних занять тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.</p> <p>Підсумковий контроль знань здійснюється на останньому практичному занятті. Залік передбачає підсумкове оцінювання (у стобальній шкалі) й визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістового модуля.</p>
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Виконання завдання пізніше встановленого терміну знижується на бал
Невідповідна поведінка під час заняття	<p>Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» <u>«Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти»</u> - покликання: https://nmv.pnu.edu.ua.</p>
Додаткові бали	Додаткові бали присуджуються: за участь у науково-дослідній роботі (підготовка публікацій і виступ на конференції – по 5 балів), волонтерську діяльність (5 балів).
Неформальна освіта	<p>Неформальна освіта вітається і заохочується додатковими балами. Рекомендовані платформи: Coursera, Prometheus, участь у конференціях та семінарах.</p> <p>Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується <u>«Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</u></p>

Викладач – кандидат психологічних наук, асистент кафедри психології розвитку **Опанасюк Ірина Василівна**